
Ines SABOTIČ

POGLED
NA REPUBLIKU
HRVATSKU KROZ
ON-LINE DOKUMENTE
NATO-a OD 1991. DO
2008. GODINE

Postoji mnogo načina kako analizirati, pristupiti, razumijevati, protumačiti odnose između Republike Hrvatske i NATO-a.¹ U svakom slučaju, potrebno je imati pouzdane i relevantne izvore. Na internetskim stranicama NATO-a <http://www.nato.int> nalaze se mnogobrojni *on-line* dokumenti od 1949. do danas. Broj dokumenata (tekst, slike, ali i audio i videozapise) povećava se svake godine tako da danas fond dokumenata iznosi nekoliko tisuća jedinica. S obzirom na velik broj dokumenata potrebno je izabrati samo one koji se odnose na Hrvatsku. Prvi izbor je vremenski, obuhvaćeno razdoblje od 1991. godine kada je Hrvatska postala samostalna do 2008. kada je dobila poziv za članstvo u NATO. Drugi je izbor po ključnoj riječi. Kako je većina dokumenata na engleskom, izabrali smo samo one u kojima se nalazi riječ “Croatia” ili “Croatian”. Budući da je francuski drugi službeni jezik, potražili smo i riječi “Croatie” i “Croate” te uzeli u obzir one (malobrojne) dokumente koji nisu prevedeni na engleski. No, s obzirom na to da je Republika Hrvatska priznata tek 1992., tražili smo i riječi “Yugoslavia” i “Yougoslavie” za početak razdoblja.

Kad je ovo istraživanje završeno, bilo je moguće putem rubrike *E-library* pristupiti *on-line* dokumentima koji su bili podijeljeni u nekoliko kategorija unutar kojih su često i kronološki složeni. Napose su bile zanimljive kategorija Official Texts (Službeni dokumenti) i potkategorija Ministerial Communiqués (Ministarska priopćenja), kategorija Opinion compilations (Kompilacija mišljenja) s potkategorijom Transcripts and Speeches (Transkripti i govori) i kategorija News and Updates (Vijesti i *update*). No, s obzirom na to da su dokumenti sada drugačije složeni, valja se koristiti tražilicom na stranici <http://www.nato.int/cps/en/natolive/search.htm> te upisati ključne riječi.

---

1 Općenito o NATO-u vidi *NATO Priručnik*, 2006. (<http://www.nato.int/docu/handbook/2006/hb-cr-2006.pdf>).

Rezultate možemo podijeliti u nekoliko kategorija dokumenata koje je NATO odredio te čija je funkcija i težina različita: Official text, Opinion, News, Press release, Topic, Biography, Event, Video, Audio, PDF, Photo gallery. No, posebnu ćemo pozornost posvetiti pisanim dokumentima, odnosno službenim tekstovima (*official text*) i mišljenjima (*opinion*) te u manjoj mjeri vijestima (*news*).

Službeni tekstovi obuhvaćaju deklaracije (*declaration*), izjave (*statement*), završna priopćenja (*final communiqué*) koji su nastali tijekom ministarskih sesija, na samitima, sastancima i čiji su autori razna tijela NATO-a. Sjevernoatlantsko vijeće – North Atlantic Council (NAC) najvažnije je tijelo NATO-a koje okuplja stalne predstavnike država članica. Sastaje se i na višim razinama te okuplja ministre vanjskih poslova ili obrane i čelnike država ili vlada. Odluke izražavaju kolektivna i zajednička politička viđenja i donose se konsenzusom. Zatim, valja spomenuti Sjevernoatlantsko vijeće za suradnju – North Atlantic Council Cooperation (NAC-C), poslije Euroatlantsko partnersko vijeće – Euro-Atlantic Partnership Council (EAPC). I jedno i drugo tijelo sastaje se i na višim razinama te okuplja ministre vanjskih poslova ili obrane i čelnike država ili vlada. Konačno, zastupljeni su i Odbor za obrambeno planiranje – Defence Planning Committee (DPC) i Skupina za nuklearno planiranje – Nuclear Planning Group (NPG). Sveukupno, saveznička tijela izražavaju svoj službeni stav putem službenih dokumenata. Osim te kategorije, važna su i mišljenja (*opinion*) koja obuhvaćaju razne izjave (*address, intervention, statement*) kao i intervjui za tisak i konferencije glavnog tajnika NATO-a,² koji je predstavnik Saveza u javnosti i predsjedatelj, među ostalim, NAC-a, EAPC-a, DPC-a, NPG-a, NAC-C-a i glavni glasnogovornik. Postoji i službeni glasnogovornik NATO-a koji je u nekoliko navrata spomenuo Hrvatsku. U manjoj mjeri javio se vrhovni saveznički zapovjednik u Europi – Supreme Allied Commander Europe (SACEUR) koji je na čelu vojnih oblasti. Mnogobrojne su i izjave predstavnika država (veleposlanici, ministri vanjskih poslova ili obrane, premijeri, predsjednici država). Iako je ovdje riječ o pojedinačnim izjavama koje odražavaju prije svega stav i političko mišljenje same države te stoga nemaju težinu službenih tekstova, ipak su u skladu sa službenom politikom Saveza, osim kada je riječ o izjavama glavnoga tajnika. Hrvatski predstavnici nisu ovdje uvršteni. Konačno, obratili smo i

2 Glavni tajnici bili su Manfred Wörner (1988.-1994.), Willy Claes (1994.-1995.), Javier Solana (1995.-1999.), Lord George Robertson (1999.-2004.) te Jaap de Hoop Scheffer (od 2004.).

određenu pažnju vijestima (*news*) koje su, prije svega, vezane uz aktivnosti NATO-a.

Zahvaljujući svim tim dokumentima, možemo promatrati odnose Republike Hrvatske i Saveza, odnosno promatrati kako Savez vidi Hrvatsku. S obzirom na to da je riječ o 17 godina, to je određena kronologija pogleda NATO-a na Hrvatsku, ali i na kronologiju samog Saveza i Hrvatske. Odnose između NATO-a i Hrvatske nemoguće je u potpunosti razumjeti ne osvrnemo li se na opći povijesni kontekst i ne podsjetimo li na glavne povijesne značajke koje su obilježile NATO i Hrvatsku.

Osnivanje NATO-a 1949. godine i njegovo pedesetogodišnje djelovanje bili su uvjetovani bipolarnim svijetom, podijeljenim na Istok i Zapad. Nakon pada Berlinskog zida 1989. godine, opća geopolitička slika svijeta bitno se promijenila. U tom se smislu na samitu u Rimu 1991. godine definira nova strategija NATO-a. Vojno djelovanje nije više jedino relevantno, i političko djelovanje može imati važnu ulogu te ostvariti interese Saveza. Kada SSSR službeno nestaje, istoga dana 20. prosinca 1991. osnovan je NAC-C u okviru kojega se predviđa suradnja NATO-a i novih potencijalnih partnera, prije svega novih država bivšega Varšavskog pakta. NAC-C se posebno osvrće na promicanje demokracije i modernizaciju oružanih snaga (npr. civilna kontrola oružanih snaga, obrazovanje časnika itd.). Od tada djelovanje NATO-a nije više usmjereno protiv Istočnog bloka, već u suradnji s njegovim novim državama, a sjevernoatlantski prostor počinje se širiti izvan dotadašnjih granica država članica.

Na samitu u Bruxellesu 1994. godine se, među ostalim, osniva Partnership for Peace (PfP) – Partnerstvo za mir (PzM) koji označava korak više u suradnji i približavanju novonastalim demokracijama jer je posebno njima prilagođen. Može biti i svojevrsno predsoblje za članstvo ako je zemlja zainteresirana, ali bez ikakvih garancija ako se ne ispune očekivani uvjeti. NAC-C tada postaje mjesto za njihovo približavanje NATO standardima. “Studija o proširenju NATO-a” iz 1995. godine potvrđuje da proširenje NATO-a, odnosno učlanjenje novih članova u NATO može biti uspješno sredstvo za osiguranje sigurnosti i stabilnosti u sjevernoatlantskoj zoni. Na samitu u Madridu 1997. započinje politika “otvorenih vrata” i početak pregovora o pristupanju novih članica. Tada se osniva i EAPC koji zamjenjuje NAC-C. EAPC je svojevrsni unaprijeđeni politički forum sastavljen od država članica i država partnera čija je namjera slična NAC-C-u, s većom djelotvornošću od prethodnog tijela.

Na samitu u Washingtonu 1999. bilježimo nove promjene: prihvaćen je Novi strateški koncept te osnovan

MAP. Riječ je o važnom tijelu u procesu učlanjenja jer se kroz Godišnji nacionalni program (Annual National Program – ANP) nudi individualni pristup što nije bio slučaj u Pfp. Iste su godine primljene tri nove države (Poljska, Češka i Mađarska) u Savez. Na samitu u Pragu 2002., prvi nakon 11. rujna, Savez se ne ograničava samo na koncept obrane već proširuje svoje djelovanje na sigurnost, koncept koji omogućuje širi i veći spektar aktivnosti. Sedam novih država (Estonija, Letonija, Latvija, Bugarska, Rumunjska, Slovačka i Slovenija) ulazi u NATO 2004. godine. Iste je godine održan samit u Istanbulu, koji je bio posebno posvećen Iraku i Afganistanu, ali i Kavkazu i Središnjoj Aziji, kao i samit u Bruxellesu 2005. godine i u Rigi 2006. godine. Uglavnom, od 1991. godine Savez se neprestano nastoji prilagođavati novim okolnostima, definirati nove funkcije te formulirati novu strategiju.

Na terenu, to znači i ostvarenje nekoliko akcija, posebno u bivšoj Jugoslaviji. Primjerice, od 1992., NATO osigurava zabranu leta iznad BiH te nadzire Jadran, u veljači 1994. rušio je zrakoplove koji su letjeli iznad BiH, u kolovozu i rujnu 1995. vrši zračne napade kako bi se prekinula opsada Sarajeva. Nakon što je u prosincu 1995. godine potpisan Dejtonski sporazum, NATO se uključuje u održavanje mira u Bosni i Hercegovini preko IFOR-a (1995.–1996.) pa SFOR-a (1996.–2004.). Prisutnost NATO-a je također važna na Kosovu preko KFOR-a (od 1999.) i u Makedoniji (2001.–2003.). Možemo spomenuti i NATO-ovu vojnu operaciju protiv SRJ 1999. godine kako bi se ustavilo etničko čišćenje na Kosovu. Općenito, NATO-ve akcije na Balkanu prve su operacije izvan NATO-va područja (*out-of-area*).

Nakon 11. rujna 2001. borba protiv terorizma postaje nova važna zadaća koja zahtijeva nove akcije izvan NATO-va područja. Iste se godine osniva International Security Assistance Force (ISAF) – Međunarodne snage za pomoć. Pod mandatom UN-a i u suradnji s afganistanskom vladom NATO preuzima zapovijedanje i koordinaciju oružanih snaga ISAF-a. U srpnju 2003. dolaze prve jedinice u Afganistan.

Uglavnom od 1991. godine NATO se više ne ograničava na sjevernoatlantskoj zoni, već sve više surađuje s državama izvan nje, osobito s državama Pfp te na taj način širi svoj utjecaj na Kavkaz i Središnju Aziju što oblikuje odnose s Rusijom, ali se i vojno angažira, primjerice na Balkanu i u Afganistanu. Proširenje i vojne akcije dio su iste strategije Saveza: uspostaviti mir i održati ga, ali i proširiti zonu utjecaja. Dugoročno vojne se intervencije ne pokazuju kao dovoljne, političko djelovanje kroz pro-

ces proširenja, odnosno članstva u NATO-u pokazuje se učinkovitim. Prethodno spomenuta tijela poput NAC-C, PFP ili MAP nisu samo put kojim moraju proći zemlje zainteresirane za članstvo, služe i za promoviranje NATO-vih vrijednosti poput demokracije, pravne države, ljudskih prava i slobodnog tržišta, vrijednosti koje dotične zemlje moraju prihvatiti i usvojiti. Hrvatska je jedna od tih zemalja. Stvarnost njezinih odnosa s NATO-om upravo se mora staviti u spomenutom kontekstu razvoja NATO-a.

Bliska povijest Republike Hrvatske obilježena je drugim ključnim datumom: u svibnju 1990. održani su prvi slobodni parlamentarni izbori i zabilježena pobjeda HDZ-a, u proljeće 1991. započinje agresija protiv Hrvatske, u svibnju 1991. proglašena je samostalnost Republike Hrvatske, a u listopadu 1991. raskinute su državnopravne veza sa SFRJ, u siječnju 1992. Hrvatska je međunarodno priznata. Republika Hrvatska, odnosno diplomatski krugovi, izrazili su interes za uključenje u Partnerstvo za mir već 1994. Svibanj 1995. obilježen je "Bljeskom", kolovoz "Olujom". U siječnju 1998. izvršena je mirna reintegracija Podunavlja. Od političkih promjena važno je spomenuti siječanj 2000. kada je šesteročlana koalicija s SDP-om na čelu pobijedila na parlamentarnim izborima, a Stjepan Mesić na predsjedničkim (kao i u siječnju 2005.). Iste godine Hrvatska se uključuje u dva integracijska procesa. Prvi je vezan za NATO koji je pozitivno odgovorio na molbu koju je Hrvatska podnijela 1996. Naime, na samitu u Firenci, Republika Hrvatska postaje članica EAPC-a i Partnerstva za mir, a 2002. ulazi u MAP. Drugi je vezan uz Europsku Uniju. Već u studenom 2000. Hrvatska započinje pregovore s EU-om o zaključivanju Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju, a u veljači 2003. podnosi zahtjev za članstvo u EU. U prosincu 2003. održavaju se novi parlamentarni izbori na kojima pobjeđuju HDZ i koalicijski partneri (kao i u studenom 2007.). U lipnju 2004. Hrvatska dobiva status kandidata za članstvo u EU, a od listopada 2005. otvoreni su pristupni pregovori između Hrvatske i EU-a. Godine 2008. dobiva pozivnice za članstvo u NATO. Sveukupno, Hrvatska prolazi kroz samostalnost, rat, tranziciju i integracijske procese na putu u NATO i EU.

S obzirom na to da je to razdoblje obilježeno velikim strukturalnim i povijesnim promjenama kroz koje prolaze Hrvatska i NATO, može se postaviti pitanje mijenja li se pogled NATO-a na Hrvatsku kroz to vrijeme? Kako NATO tumači glavne događaje u Hrvatskoj, na koje obraća pažnju, a koje ne spominje? Kako uopće imenuje Hrvatsku? U koji je okvir stavlja? Je li NATO-ov pogled neutralan, negativan, pozitivan?

Prije same analize tekstova valja se osvrnuti na broj i vrste NATO-vih dokumenata koji se odnose na Hrvatsku. Zbrojili smo tekstove na engleskom koji spominju riječ "Croatia". Valja ovdje napomenuti kako se Hrvatska uglavnom spominje samo jednom (često usput) u tekstovima.

Vidljivo je da je prekretnica nastupila 2000. godine kada brojimo gotovo petinu svih dokumenata. Prethodno razdoblje (1991.–1999.) obuhvaća gotovo isti omjer dokumenata. O Hrvatskoj se puno više govori nakon što je započela proces pridruživanja u Savez. Zanimljivo je primijetiti i kako se Hrvatska prvi put spominje u službenim tekstovima tek 1993. godine.

Također, primjećuje se da su dokumenti različitih važnosti. U obzir su uzeti samo oni koje je NATO ocijenio sa 100% važnosti. Njihov broj naglo opada i jasno se vidi da je još jednom prekretnica 2000. godina.

Analizu dokumenata možemo dakle podijeliti u dva razdoblja: prije i poslije 2000. Zbog velikog broja dokumenata, spominjat ćemo samo najvažnije kako bismo najbolje predočili glavne slike Hrvatske u NATO-vim dokumentima.

HRVATSKA NA MARGINI: 1991.–1999.

Nepostojanje Hrvatske: 1991.–1993.

Iako je Hrvatska 25. lipnja proglasila neovisnost, što je čak NATO zabilježio u svojim vijestima,³ ona se u službenim tekstovima spominje tek 1993. godine. Stoga smo pretražili dokumente koji se odnose na Jugoslaviju. Prvi spomen te države zabilježen je 21. kolovoza 1991. u Izjavi NAC-a *O stanju u Sovjetskom savezu*⁴ u kojoj se samo spominje "kriza u Jugoslaviji" te NATO-va podrška CSCE-u i Europskoj zajednici u rješavanju krize. S obzirom na to da se stanje ne smiruje, u studenom 1991., na samitu u Rimu, NAC je napisao posebnu izjavu *Stanje u Jugoslaviji*.⁵ NATO je i dalje zabrinut zbog ratnih razaranja i ljudskih žrtava i općenito za stabilnost regije. Također, imenuje glavnog krivca i žrtvu: "neprestani napadi JNA na Dubrovnik i druge hrvatske gradove izvan su svake

---

3 http://www.nato.int/cps/en/SID-902DE92A-903E2099/natolive/news_23788.htm?mode=news (13. 5. 2009.)

4 <http://www.nato.int/docu/comm/49-95/c910821a.htm> (16. 6. 2008.)

5 <http://www.nato.int/docu/comm/49-95/c911108b.htm> (16. 6. 2008.)

proporcije svakoj provokaciji, svakom kršenju prekida vatre ili potrebe za zaštitom srpskih zajednica ili vojnih garnizona.” NATO spominje “hrvatske gradove” s posebnim naglaskom na Dubrovnik. Zanimljivo je primijetiti kako se ovdje Vukovar ne spominje iako je ta Izjava dana u jeku njegove opsade. Nakon što se 25. lipnja proglasila suverenom i samostalnom, a 8. listopada 1991. godine donijela odluku o raskidu sa SFRJ, Republika Hrvatska još nije međunarodno priznata. Jedina aluzija na taj čin u prethodnoj izjavi je spomen na pravo i slobodu naroda da odluči o svojoj budućnosti, ali i na obvezu da pritom poštuje manjine i općenito ljudska prava, što je preduvjet bez kojeg međunarodna zajednica neće priznati novonastale države. Savez naglašava i da korištenje ratnih metoda u cilju promjene granica te ostvarenja političkih ciljeva nije u duhu demokracije te se protivi međunarodnom pravu. Savez podržava nastojanja međunarodnih institucija poput Europske zajednice, Ujedinjenih naroda ili CSCE-a da uspostave mir. NAC⁶ i DPC⁷ ponovno su potkraj godine pozvali na mir i podržali nastojanja i rad međunarodnih organizacija. NATO ostaje svojevrsan promatrač koji se ne uključuje u mirovne operacije, ali koji podržava druge institucije.

Budući da je 15. siječnja 1992. Republika Hrvatska međunarodno priznata država, prvi dokument iz 1992., točnije od 27. svibnja, koji se odnosi na tu regiju jest Ministarsko priopćenje DPC-a i NPG-a.⁸ Nije više riječ o Jugoslaviji, već o “bivšoj Jugoslaviji”. Taj naziv za skup zemalja dokaz je da NATO pristupa regionalno.

U proljeće 1992. započela je opsada Sarajeva. Završno priopćenje NAC-a od 4. lipnja 1992. govori o “neobuzdanom nacionalizmu”⁹ u bivšoj Jugoslaviji, što je najvjerojatnije jedini put da je taj izraz upotrijebljen. Izjava NAC-C-a od 5. lipnja malo je opširnija,¹⁰ navodi kako je “tragedija u Bosni i Hercegovini još jedan drugi primjer” krize u regiji. Oslonimo li se na prethodne dokumente NATO-a, nigdje nije navedeno koji bi bio prethodni primjer krize u bivšoj Jugoslaviji. U istom se tekstu spominje i Savezna Republika Jugoslavija (Srbija i Crna Gora) i JNA na kojima leži “glavna odgovornost”. NATO nastavlja podržavati rad međunarodnih organizacija koje nastoje vratiti mir u “bivšoj Jugoslaviji”.

6 <http://www.nato.int/docu/comm/49-95/c911219a.htm> (16. 6. 2008.)

7 <http://www.nato.int/docu/comm/49-95/c911213a.htm> (16. 6. 2008.)

8 <http://www.nato.int/docu/comm/49-95/c920605a.htm> (16. 6. 2008.)

9 <http://www.nato.int/docu/comm/49-95/c920604a.htm> (16. 6. 2008.)

10 <http://www.nato.int/docu/comm/49-95/c920605a.htm> (16. 6. 2008.)

Već 10. srpnja 1992. na sastanku NAC-a NATO prestaje biti pasivan promatrač, već aktivan sudionik u održavanju mira. Naime, pomorske snage pod nadzorom NATO-a uključuju se u kontrolu Jadrana, kako bi se poštovao UN-ov embargo, to jest embargo na oružje za bivšu Jugoslaviju i gospodarski embargo za SRJ. Kako se navodi u Završnom priopćenju NAC-a od 17. prosinca 1992. “po prvi put u svojoj povijesti Savez sudjeluje u UN-ovim mirovnim operacijama i operacijama provođenja sankcija.”¹¹ NATO će i kontrolirati zračni prostor nad Bosnom i Hercegovinom te na taj način zaštititi UN-ove baze na terenu.

Naime, glavna briga Saveza je zapravo Bosna i Hercegovina zbog ratnih razaranja i posredno Jugoslavija zbog odgovornosti koje se obilno spominju u dokumentima. Posebna Izjava *O bivšoj Jugoslaviji* NAC-a od 17. prosinca 1992. jasno pokazuje što je zapravo bivša Jugoslavija.¹² U tom je tekstu riječ prije svega o Bosni i Hercegovini, ali i o Kosovu i o Makedoniji kao potencijalnom kriznom području, te o SRJ kao glavnoj odgovornoj strani. NAC uvelike osuđuje “etničko čišćenje” te poziva na mir.

Hrvatska u drugom planu: 1993.–1995.

Republika Hrvatska spominje se prvi put 11. lipnja 1993. u Izjavi NAC-C-a.¹³ Dokument se ne odnosi na stanje u Hrvatskoj, već opominje Hrvatsku i SRJ “da zaustave svaku vrstu podrške svakom djelovanju koje ide protiv potpune suverenosti, teritorijalnog integriteta i političke neovisnosti Republike Bosne i Hercegovine.” Osim toga, podržava “monitoring na hrvatsko-bosanskohercegovačkoj granici.” Prva je opomena prilično negativna jer prikazuje teritorijalne aspiracije Hrvatske nad Bosnom i Hercegovinom, a druga neutralna jer je riječ o svojevrsnoj geografskoj oznaci u okviru rata u Bosni i Hercegovini.

U dokumentima NAC-a i NAC-C-a Hrvatska je prije svega zemljopisna odrednica vezana za UN: “zaštićene zone u Hrvatskoj”,¹⁴ “litvanski vod kao sastavni dio danskog bataljuna u UNPROFOR-ovim snagama u Sjevernom sektoru (Danbat) u Hrvatskoj”¹⁵ ili “zabranjena zona leta u UN-ovim zaštićenim zonama u Hrvatskoj.”¹⁶

11 <http://www.nato.int/docu/comm/49-95/c921217a.htm> (16. 6. 2008.)

12 <http://www.nato.int/docu/comm/49-95/c921217b.htm> (16. 6. 2008.)

13 <http://www.nato.int/docu/comm/49-95/c930611a.htm> (16. 6. 2008.)

14 <http://www.nato.int/docu/speech/1994/s941201c.htm> (16. 6. 2008.)

15 <http://www.nato.int/docu/comm/49-95/c941202b.htm>,
<http://www.nato.int/docu/comm/49-95/c950531d.htm> (16. 6. 2008.)

16 <http://www.nato.int/docu/comm/49-95/c941124a.htm> (16. 6. 2008.)

Godine 1994. NATO je izvršio zračni napad na aerodrom u Udbini koji pripada Hrvatskoj, ali je “pod kontrolom Srba”¹⁷ kao odgovor na napade koji su otamo izvršeni na području Bihaća. Time pokazuje brigu za Bosnu i Hercegovinu. Hrvatska se zapravo spominje uglavnom u neutralnom kontekstu.

Tek se 1994. godine prvi put izravno spominje Hrvatska i neko ratno stanje. Izjava NAC-a od 10. lipnja 1994. navodi “ostajemo duboko zabrinuti zbog tenzija i potencijalnih konflikata u Vojvodini, Sandžaku, na Kosovu kao i u nekim dijelovima Republike Hrvatske, i u drugim područjima.”¹⁸

Neposredno prije “Oluje”, 1. kolovoza 1995. godine, glavni tajnik dao je izjavu za tisak nakon sastanka NAC-a.¹⁹ Među ostalim je rekao: “Savez je ozbiljno zabrinut zbog ekstremno opasne situacije u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini koja nosi rizik za još veći i eksplozivni konflikt. Pozivamo obje strane u Hrvatskoj i u Bosni i Hercegovini da se suzdrže i odustanu od daljnjih vojnih akcija”, ponovno pokazujući posebnu brigu za Bihać: “zbog svoje blizine s Hrvatskom obavijestit ću predsjednika Tuđmana o nekoliko aspekata naših odluka vezanih za Bihać.” Nepotrebno je podsjetiti da je ta izjava dana neposredno prije “Oluje” koja je, među ostalim, imala važne posljedice i za Bihać. No, “Oluja” kao ni “Bljesak” nisu spomenuti u dokumentima. Nakon toga izvršena je vojna operacija u Bosni i Hercegovini te u prosincu 1995. potpisan Dejtonski mirovni sporazum.

Hrvatska u okviru stabilizacije regije: 1996.–1999.

Nakon potpisivanja Dejtonskog sporazuma započinje novo razdoblje kako za Hrvatsku tako i za regiju. Početkom veljače 1996. glavni tajnik održao je govor na konferenciji u Münchenu.²⁰ Najprije navodi da se očekuje provođenje mirne reintegracije istočne Slavonije u Hrvatsku. Potonja je učinjena u siječnju 1998. Zanimljivo je primijetiti kako je i predstavnik Turske u ožujku 1997. godine dao važnost istočnoj Slavoniji (u izvornom francuskom tekstu piše Slovénie – Slovenija, a ne Slavonie – Slavonija) za mir u regiji te pohvaljuje djelovanje UNTAES-a.²¹

Glavni je tajnik na istoj konferenciji po prvi put govorio o željama Hrvatske, ali i Bosne i Hercegovine te Ju-

17 <http://www.nato.int/docu/pr/1994/p94-110.htm> (16. 6. 2008.)

18 <http://www.nato.int/docu/comm/49-95/c940610b.htm> (16. 6. 2008.)

19 <http://www.nato.int/docu/speech/1995/s950801a.htm> (16. 6. 2008.)

20 <http://www.nato.int/docu/speech/1996/s960203a.htm> (16. 6. 2008.)

21 <http://www.nato.int/docu/speech/1997/s970321d.htm> (16. 6. 2008.)

goslavije da postanu dijelom sjevernoatlantske zajednice.²² Naime, početkom 1996. godine ulazak u EU i NATO postavljeni su kao strateški ciljevi Republike Hrvatske. Glavni tajnik dodaje kako uspješan ulazak u sjevernoatlantsku integraciju “u potpunosti ovisi o njihovu poštivanju Dejtonskog sporazuma.”²³ Jedinstvo Bosne i Hercegovine ključan je projekt NATO-a koji će se u budućim dokumentima često spominjati, kao i uloga i odgovornost Hrvatske, Srbije te Bosne i Hercegovine za mir u regiji. Glavni tajnik i SACEUR to i potvrđuju na zajedničkim konferencijama za novinare u ožujku²⁴ i u prosincu 1996.²⁵ Na samitu u Madridu u srpnju 1997. Specijalna deklaracija o Bosni i Hercegovini naglašava kako se očekuje od Hrvatske i Srbije da “efektivno doprinose” provedbi Dejtonskog mirovnog sporazuma.²⁶ U tom smislu jedan od glavnih aspekata čine upravo misije IFOR-a (Implementation Force – Snage za provedbu: prosinac 1995. – prosinac 1996.) te SFOR-a (Stabilisation Force – Stabilizacijske snage: prosinac 1996. – prosinac 2004.) u Bosni i Hercegovini koje imaju logističku podršku u Hrvatskoj. Primjerice, DPC je u svom Završnom priopćenju u lipnju 1996. zadovoljan operacijom IFOR-a.²⁷ Gen Joulwan, SACEUR, također spominje Hrvatsku u kontekstu uspostave željezničkog prometa u Bosni i Hercegovini i njezino povezivanje s Hrvatskom.²⁸

Sveukupno je ovdje više riječ prije svega o NATO-vim mirovnim misijama u Bosni i Hercegovini i Hrvatskoj čiji im je uspjeh posebno važan, nego o samoj Hrvatskoj. Normalizacija života u Bosni i Hercegovini jedan je od glavnih ciljeva Saveza. Hrvatska se spominje ako je u tome uključena na bilo koji način.

Drugi važan aspekt u postratnom kontekstu jest zadovoljavanje pravde. Državni tajnik SAD-a Warren Christopher prvi spominje ratne zločince u Izjavi od 10. prosinca 1996.²⁹ Christopher očekuje da države regije uhite ratne zločince te da surađuju s Haagom jer “pravda je također preduvjet za mir koji traje.” Dodaje: “Srbija i Hrvatska će se, također, pridružiti međunarodnoj zajednici

22 Vidi i konferencija u SAD-u u veljači 1996., <http://www.nato.int/docu/speech/1996/s960220a.htm> (16. 6. 2008.)

23 <http://www.nato.int/docu/speech/1996/s960203a.htm> (16. 6. 2008.)

24 <http://www.nato.int/docu/speech/1996/s960318a.htm>,
<http://www.nato.int/docu/pr/1997/p97-082e.htm> (16. 6. 2008.)

25 <http://www.nato.int/docu/speech/1996/s961217c.htm> (16. 6. 2008.)

26 <http://www.nato.int/docu/pr/1997/p97-082e.htm> (16. 6. 2008.)

27 <http://www.nato.int/docu/pr/1996/p96-088e.htm> (16. 6. 2008.)

28 <http://www.nato.int/docu/speech/1996/s961217e.htm> (16. 6. 2008.)

29 <http://www.nato.int/docu/speech/1996/s961210h.htm> (16. 6. 2008.)

jedino kao otvorena, demokratska društva.” Istoga dana, na konferenciji za novinare, jedan ga novinar podsjeća na to kako je govorio da neće biti mjesta “nereformiranim diktaturama” u demokratskom svijetu te ga u tom smislu zanima hoće li biti posljedica za Hrvatsku nakon što je Tuđman poništio izbore za grad Zagreb. Christopher odgovara kako je “to pitanje sada više usredotočeno na Srbiju” gdje su u studenom poništeni izbori.³⁰ Jedna je mala razlika napravljena između Hrvatske i Srbije. Istoga dana glasnogovornik Saveza Nicholas Burns je na *press briefing*u govorio o odnosima između NATO-a i Hrvatske.³¹ Novinar ga je također upitao koji su glavni problemi hrvatske demokracije. Burns također naglašava važnost suradnje sa sudom u Haagu, prigovara što je hrvatska vlada dala ratno odličje generalu Blaškiću koji se nalazi u haškom pritvoru kao osumnjičenik za ratne zločine. No, Hrvatska zapravo nije tema: “Iskreno, nemam ovdje što reći o hrvatskoj vladi. To nije ovdje bila tema sastanaka.”

No, u ožujku 1998. Sjevernoatlantsko vijeće daje posebnu izjavu o Hrvatskoj. Naglašava važnost sudjelovanja Hrvatske u provedbi Daytonu i povratku izbjeglica i izražava svoju zabrinutost zbog govora predsjednika Tuđmana od 21. veljače 1998. koji “proturječi sa slovom i duhom mirovnog sporazuma za Bosnu i Hercegovinu.”³² U lipnju 1998. godine francuski ministar obrane Alain Richard također primjećuje kako je previše otpora u Hrvatskoj, Bosni i Hercegovini te Srbiji te kako se Dejtonski sporazum ne provodi dovoljno brzo.³³ Dodaje: “Podržavamo strategiju koja ima za cilj razbijanje struktura moći starih čelnika koji su odgovorni za rat.”

Međutim, stanje na terenu pomaknut će fokus prema jugu Balkana. Naime, 1998. i 1999. obilježene su događajima na Kosovu. Za razliku od prethodnog razdoblja više je izjava predstavnika država. Naime, u lipnju 1998. ministar vanjskih poslova Austrije Werner Fasslabenden³⁴ i ministar obrane Slovenije Alojz Krapež,³⁵ u travnju 1999. predsjednik SAD-a Bill Clinton³⁶ te u prosincu 1999. ministar obrane Makedonije Nikola Kljuseva³⁷ povezuju kosovsku krizu s ratom u Bosni i Hercegovini, u Hrvatskoj i

30 <http://www.nato.int/docu/speech/1996/s961210r.htm> (16. 6. 2008.)

31 <http://www.nato.int/docu/speech/1996/s961210s.htm> (16. 6. 2008.)

32 <http://www.nato.int/docu/pr/1998/p98-030e.htm> (16. 6. 2008.)

33 <http://www.nato.int/docu/speech/1998/s980611b.htm> (16. 6. 2008.)

34 <http://www.nato.int/docu/speech/1998/s980612g.htm> (16. 6. 2008.)

35 <http://www.nato.int/docu/speech/1998/s980612b.htm> (16. 6. 2008.)

36 <http://www.nato.int/docu/speech/1999/s990423j.htm> (16. 6. 2008.)

37 <http://www.nato.int/docu/speech/1999/s991210a.htm> (16. 6. 2008.)

u Sloveniji (jedino Slovenija ovu posljednju ne spominje). Fasslabenden napominje kako je Milošević “uvukao u rat” te zemlje, dok Clinton spominje: “Strašan duh etničkog čišćenja u jugoistočnoj Europi gdje je gospodin Milošević, najprije u Hrvatskoj i Sloveniji, onda u Bosni, sada na Kosovu, zapalio staru mržnju kako bi dobio i zadržao moć.” Nekoliko država smatra zapravo kako je kriza u regiji povezana, što potvrđuje i regionalni pristup problemu. Od kraja 90-ih, iako se ta regija ponekad zove Balkan, uglavnom se upotrebljava termin jugoistočna Europa.

NATO i dalje prati stanje u samoj Hrvatskoj. Uoči parlamentarnih izbora u prosincu 1999., Završno priopćenje NAC-a navodi nedostatak demokracije u Hrvatskoj te jasno izražava svoje želje: “Nadolazeći parlamentarni i predsjednički izbori u Hrvatskoj bit će krucijalni za njezinu budućnost. Nadamo se da će cjelokupno hrvatsko vodstvo iskoristiti priliku kako bi revitaliziralo provedbu Dejtonskog mirovnog sporazuma te dokazalo svoju opredijeljenost za demokratske izbore i ustavne promjene. Prilika je za sljedeću hrvatsku vladu da ide prema bližim odnosima s euroatlantskim institucijama.”³⁸ Poruka je vrlo jasna. Na izborima u siječnju 2000. dogodilo se upravo ono što je NATO priželjkivao, a to je promjena vlasti. Šesteročlana koalicija dobila je parlamentarnu većinu te sastavila vladu.

NA PUTU PREMA NATO-u: 2000.–2008.

Samit u Firenci 2000. godine: priznanje RH

Na samitu u Firenci 24. i 25. svibnja 2000. formaliziraju se i institucionaliziraju odnosi između NATO-a i Republike Hrvatske koja postaje 46. članicom EAPC i 26. članicom Partnerstva za mir.

Na sastanku NAC-a, u Završnom priopćenju od 24. svibnja 2000., objašnjava se poziv Hrvatskoj, ali i definiraju njezini zadaci: “Čestitamo na demokratskim promjenama u Hrvatskoj nakon nedavnih značajnih parlamentarnih i predsjedničkih izbora. Ohrabrujemo Hrvatsku da nastavi velik program reformi koji će služiti kao primjer onim državama koje još nisu dio euroatlantske zajednice. U potpunosti podržavamo poboljšanje odnosa između Hrvatske i Bosne i Hercegovine. Podržavamo angažman Hrvatske u cilju potpune provedbe Dejtonskog mirovnog sporazuma, ubrzanja povratka izbjeglica bez diskriminacije, suradnje s ICTY-jem i promoviranja regionalne si-

gurnosti.”³⁹ Gotovo svi dokumenti samita navode barem jedan od spomenutih zadataka i smjernica. Iste će poruke izgovoriti glavni tajnik lord Robertson tijekom ceremonije u povodu potpisivanja Okvirnog dokumenta Partnerstva za mir između Hrvatske i NATO-a.⁴⁰

Istog dana održava se sastanak EAPC-a u kojemu Hrvatska sudjeluje prvi put. Mnogobrojni predstavnici zemalja poželjeli su dobrodošlicu Hrvatskoj. Neki su bili opširniji, kao primjerice francuski veleposlanik pri NATO-u: “Izabравši političko vodstvo koje je rezolutno okrenuto prema Europi i determinirano da usko surađuje s međunarodnom zajednicom kako bi se izbrisale posljedice prošlosti, hrvatski glasači dokazali su zrelost i iskrenu aspiraciju prema miru, stabilnosti, demokraciji i pravdi.”⁴¹ Švicarska “pohvaljuje reforme koje je započela nova hrvatska vlada te je uvjerena da će imati pozitivan efekt na duh suradnje u cijeloj regiji.”⁴² Potrebno je izdvojiti i kratku izjavu državne tajnice Madeleine Albright naslovljen “Hrvatska se priključila Partnerstvu za mir” koji se odnosi samo na Hrvatsku i na njezin ulazak u tijela Saveza: “Čestitam Republici Hrvatskoj prilikom njezina ulaska danas u PFP i EAPC. U nekoliko kratkih mjeseci Hrvatska je napravila spektakularan napredak prema demokratskom društvu, te je dokazala obnovljen angažman u Dejtonskom procesu i usmjerila svoje korake u novom smjeru kako bi promovirala stabilnost i sigurnost u jugoistočnoj Europi. Danas NATO prepoznaje te korake; ja i moje kolege ministri vanjskih poslova svjedoci smo potpisivanja hrvatskog ministra vanjskih poslova Picule Okvirnog dokumenta za Partnerstvo za mir. Hrvatska je postala 26. članica PFP-a i 46. EAPC-a. Današnja ceremonija prepoznaje izvanredne dobitke koje je Hrvatska postigla prema integracijama u euroatlantskoj zajednici. Prenosim svoje osobne čestitke ministru vanjskih poslova Piculi te ponavljam našu čvrstu podršku putovanju Hrvatske prema civilnom demokratskom društvu utemeljenom na poštivanju ljudskih prava. Vjerujemo da Hrvatska ima sve izgleda za prosperitetnu budućnost kada bude potpuno integrirana u transatlantske institucije te očekujemo dolazak predsjednika Mesića i premijera Račana u Washington početkom kolovoza.”⁴³ SAD su očito smatrale potrebnim posebno se osvrnuti na Hrvatsku. Valja reći da je državna tajnica SAD-a Made-

39 <http://www.nato.int/docu/pr/2000/p00-052e.htm> (17. 6. 2008.)

40 <http://www.nato.int/docu/speech/2000/s000525a.htm> (17. 6. 2008.)

41 <http://www.nato.int/docu/speech/2000/s000525ac.htm> (17. 6. 2008.)

42 <http://www.nato.int/docu/speech/2000/s000525j.htm> (17. 6. 2008.)

43 <http://www.nato.int/docu/speech/2000/s000525c.htm> (17. 6. 2008.)

leine Albright čak 4 puta to i učinila tijekom samita: u prethodno spomenutoj izjavi, u dvije druge Izjave⁴⁴ i u pripćenju za novinare.⁴⁵ U njima se također spominju glavni zadaci Hrvatske i općenito politika NATO-a.

U više dokumenata nazire se i sljedeći zaključak. Ula-zak Hrvatske u EAPC-u i PFP-u svojevrsna je nagrada za promjene, odnosno poticaj za nastavak reformi ne samo u Hrvatskoj već i u cijeloj regiji. Naime, Hrvatska postaje primjer drugima. Tijekom sastanka NAC-a, 24. svibnja 2000., lord Robertson napominje kako: “napredak u dobrom smjeru može donijeti prave nagrade”,⁴⁶ a tijekom konferencije za novinare: “Ulazak Hrvatske u euroatlantsku obitelj poruka je srpskom narodu da i za njih postoji jedno mjesto ako odbiju Miloševića i njegovo strašno nasljeđe.”⁴⁷ Možemo ponovno navesti Madeleine Albright koja kaže kako: “Nova Hrvatska može biti model za druge i ključni pružatelji regionalne sigurnosti i mira.”⁴⁸

Na sastanku Hrvatske na EAPC-u u prosincu 2000. nastavlja se svojevrsno oduševljene zbog Hrvatske i u kontekstu pobjede Koštunice na srpskim predsjedničkim izborima u jesen 2000. Naime, promjene vlasti u Hrvatskoj i Srbiji često se spominju zajedno te su stavljene u okvir općih promjena u regiji. Predstavnik Španjolske govori kako: “Događaji u regiji (to jest u Hrvatskoj i Saveznoj Republici Jugoslaviji) čine mogućim, prvi put od rata, uspostavljanje konstruktivnih odnosa između Bosne i Hercegovine i susjednih zemalja”,⁴⁹ predstavnik SAD-a da “novi lideri nastoje premostiti nasljeđe desetljeća bezakonja i dovesti svoje zemlje u *mainstream* demokratske i prosperitetne Europe”⁵⁰ ili predstavnik Irske da postoji “golem potencijal da se ubrza pad etničko-ekskluzivne politike u Bosni i Hercegovini.”⁵¹ Nade su velike osobito za budućnost Bosne i Hercegovine. Dakako, pitanje ratnih zločinaca se odmah spominje, ali ipak ostaje malo po strani. Madeleine Albright je u Izjavi od 14. prosinac 2000. podsjetila na potrebnu suradnju Hrvatske s Haagom, kako bi zadržala dosadašnji napredak.⁵²

44 <http://www.nato.int/docu/speech/2000/s000524c.htm>,
<http://www.nato.int/docu/speech/2000/s000525m.htm> (17. 6. 2008.)

45 <http://www.nato.int/docu/speech/2000/s000524g.htm> (17. 6. 2008.)

46 <http://www.nato.int/docu/speech/2000/s000524a.htm> (17. 6. 2008.)

47 <http://www.nato.int/docu/speech/2000/s000524e.htm> (17. 6. 2008.)

48 <http://www.nato.int/docu/speech/2000/s000525m.htm> (17. 6. 2008.)

49 <http://www.nato.int/docu/speech/2000/s001215ae.htm> (17. 6. 2008.)

50 <http://www.nato.int/docu/speech/2000/s001215g.htm> (17. 6. 2008.)

51 <http://www.nato.int/docu/speech/2000/s001215o.htm> (17. 6. 2008.)

52 <http://www.nato.int/docu/speech/2000/s001214b.htm> (17. 6. 2008.)

Nove mogućnosti: 2000.–2002.

Nakon desetljeća u sjeni, Hrvatska je napokon došla pod svjetla NATO-a. Otvaraju joj se vrata NATO-a i općenito regionalne suradnje.

Nekoliko mjeseci nakon ulaska u Partnerstvo za mir, u listopadu 2000., Hrvatska se pridružuje Procesu planiranja i raščlambe (Planning and review Process – PARP) koji je usmjeren na interoperabilnost hrvatskih i savezničkih oružanih snaga te pripremu za buduće članstvo.⁵³ Završno priopćenje NAC-ova samita u Budimpešti 29. svibnja 2001. najavljuje produbljivanje odnosa NATO-a i Hrvatske kroz *Intensified dialog* – Pojačan dijalog koji je korak više prema integracijama.⁵⁴ Time se i uspostavlja razlika između zemalja Partnerstva za mir koje žele i onih koje ne žele članstvo u NATO-u. U to vrijeme NATO nastoji zajedno sa Svjetskom bankom “ponovno osposobiti bivše vojne časnike za civilno zaposlenje”,⁵⁵ što je jedan od važnih uvjeta koje moraju ispuniti države koje se žele učlaniti u NATO.

No, za NATO su važne i druge regionalne inicijative. Završno priopćenje NAC-a 15. prosinca 2000. pohvaljuje održavanje samita Stabilizacije i pridruživanja Europskoj Uniji u Zagrebu u studenom 2000.⁵⁶ NAC daje poseban naglasak na regionalnu suradnju jer je “važan korak prema pomirenju.” Spominje se i održavanje Informal Summit of the South-East Europe Cooperation Processa u Skopju 25. listopada 2000. NAC je također zadovoljan radom South-East Europe Initiative (SEEI) – Jugoistočne inicijative te South East Europe Security Cooperation Steering Group (SEEGROUP) – Skupine za upravljanje sigurnosnom suradnjom za jugoistočnu Europu. No, sve te teme nisu suviše prisutne u dokumentima. Stabilnost regije u to je vrijeme važnija tema.

Godinu dana nakon samita u Firenci lord Robertson 31. svibnja 2001. dolazi u Dubrovnik kako bi sudjelovao na konferenciji “NATO and Europe”. Prisutnost glavnog tajnika NATO-a uvijek je prilika za poseban osvrt na zemlju domaćina iako je uvijek riječ o općim problemima i ciljevima Saveza.⁵⁷ “Danas jugoistočna Europa nije više simbol stagnacije – to je područje u kojem je vidljiv stalan napredak. U kojem je mir zamijenio rat. U kojem su demokraci zamijenili diktatore.” Ovdje je riječ o Bosni i Her-

53 <http://www.nato.int/docu/pr/2001/p01-084e.htm> (17. 6. 2008.)

54 <http://www.nato.int/docu/pr/2001/p01-077e.htm> (17. 6. 2008.)

55 <http://www.nato.int/docu/pr/2000/p00-114e.htm> (17. 6. 2008.)

56 <http://www.nato.int/docu/pr/2000/p00-124e.htm> (17. 6. 2008.)

57 <http://www.nato.int/docu/speech/2001/s010531a.htm> (17. 6. 2008.)

cegovini, o Jugoslaviji, o Kosovu i o Hrvatskoj čiji grad Dubrovnik predstavlja simbol te opće obnove. Objašnjenje za te promjene dakako leži u demokratskim promjenama u Hrvatskoj i uspjehu vlade: "Hrvatska je dokazala svijetu da je odgovoran međunarodni sudionik. Izvanredna tranzicija doista." Dakako, Robertson ne propušta naglasiti i uspješnu ulogu NATO-a u regiji: "NATO je napravio promociju sigurnosti i stabilnosti u Europi." Miran Balkan, napose mirna Bosna i Hercegovina, predstavlja se kao uspjeh NATO-a i njegovih mirovnih misija. Zahvaljujući miru mogući su novi odnosi u regiji: "Donedavno su države jugoistočne Europe bile viđene kao korisnici sigurnosti, danas su sve više i više viđene kao pružatelji." Hrvatska je upravo na tom putu još jednom predstavljena kao "dobar primjer" za zemlje regije.

Ulaskom u EAPC i Pfp Hrvatska se uključuje u nove projekte NATO-a te dolazi do produblivanja odnosa. Međutim, to je samo početak. Uskoro počinje sudjelovati u MAP-u.

Od MAP-a do pozivnice: 2002.–2008.

Iako je u kolovozu 2001. godine podignuta optužnica protiv generala Gotovine koji je u bijegu, u svibnju 2002. godine Hrvatska je pozvana u MAP. O tom događaju nema posebnih dokumenata osim Završnog priopćenja NAC-a od 14. svibnja 2002.⁵⁸ "Čestitamo Hrvatskoj zbog napretka koji je učinila zahvaljujući svom trudu u reformama, koristeći u potpunosti sve mogućnosti koje nudi Partnerstvo za mir (PzM), Euroatlantsko partnersko vijeće (EAPC) i pojačani dijalog. Očekujemo da Hrvatska nastavi doprinositi stabilnosti Balkana. Pozdravljamo hrvatsko sudjelovanje u MAP-u te pozivamo Hrvatsku da predstavi svoj prvi Godišnji nacionalni program na jesen i očekujemo da se ocijeni napredak Hrvatske na našem sastanku sljedećeg proljeća." Još je jednom potvrđena uloga Hrvatske na Balkanu, njezino zalaganje, sudjelovanje u raznim institucijama te opći napredak. U tom je smislu u svibnju 2002. u Hrvatskoj organizirana vježba nazvana "Taming the dragon" (Kroćenje zmaja) čiji je cilj bio borba protiv velikih požara.⁵⁹

Lord Robertson se na konferenciji "Regional Stability and Cooperation: NATO, Croatia and South-East Europe" održanoj u istom mjesecu u Zagrebu upravo osvrnuo na prethodno spomenute projekte.⁶⁰ Pohvalio je "vrlo kon-

58 <http://www.nato.int/docu/pr/2002/p02-059e.htm> (18. 6. 2008.)

59 <http://www.nato.int/docu/pr/2001/p01-165e.htm> (17. 6. 2008.)

60 <http://www.nato.int/docu/speech/2002/s020624a.htm> (18. 6. 2008.)

struktivan pristup regionalnoj suradnji” među kojima se može posebno istaknuti “Taming the Dragon”. Naime, ta je vježba “bila do sada najveća civilna vježba Partnerstva za mir. To je izvanredan uspjeh ne samo zato što je Hrvatska napravila izvanredan posao u organizaciji i vođenju te vježbe. I želim zahvaliti svim Hrvatima koji su u to bili uključeni. “Taming the Dragon” dobar je primjer kako instrumentalna regionalna suradnja može poduprijeti sigurnost i stabilnost u jugoistočnoj Europi. Regionalna suradnja može graditi veće pouzdanje i međusobno povjerenje.” Hrvatska se spominje još jednom kao primjer u regiji, posebno za Jugoslaviju “jer Hrvatska je pokazala da zemlje regije mogu prekinuti s mučnom prošlošću i nastaviti s istinskom naprednom politikom.” Međutim, lord Robertson je također podsjetio i na preostale obveze: demokratske reforme, reformu vojske, provedbu Dejtonskog sporazuma te suradnju s Haagom (posebno do 2005.). Dakako, i dalje je važno pitanje pomirenja država bivše Jugoslavije. Primjerice, 8. prosinca 2003. lord Robertson kaže na konferenciji u Londonu: “U petak su ministri vanjskih poslova Bosne i Hercegovine te Srbije i Crne Gore sjedili jedan do drugog s moje desne strane tijekom radnog ručka EAPC zemalja. Nisu još partneri. Ali samo osam godina nakon Srebrenice na dobrom su putu prema europskom *mainstreamu*. Najnevjerojatnije od svega je čvrst glas koji se digao među postojećim partnerima za njihovo što skorije članstvo, a koji je bio iz Hrvatske.”⁶¹

Pohvale su mnogobrojne, ali i zadaće. Suradnja s Haagom jedna je od njih. Nakon podignute optužnice protiv generala Gotovine u kolovozu 2001. godine, osim Robertsonove napomene 2002. godine, suradnja s haškim sudom spominje se u Deklaraciji samita u Pragu iz studenog 2002. koja postavlja suradnju s Haagom kao uvjet za učlanjenje u NATO.⁶² Ime generala Gotovine pojavljuje se u dokumentima iz 2004. Za vrijeme dolaska glavnog tajnika u Zagreb 26. svibnja 2004. izričito se spominje general Gotovina te naglašava važnost njegova uhićenja za nastavak dobrih odnosa Hrvatske i NATO-a. Tijekom susreta de Hoopa Scheffera i Mesića 1. ožujka 2005. u NATO-u govorilo se o odbjegli generalu tijekom konferencije za novinare.⁶³ Glavni tajnik objasnio je predsjedniku Mesiću: “Zbog činjenice da je 19 članica EU-a također i u članstvu NATO-a, iako situacija NATO-a i EU-a nije neposredno povezana jer nije ista po definiciji, saveznici NATO-a

61 <http://www.nato.int/docu/speech/2003/s031208a.htm> (18. 6. 2008.)

62 <http://www.nato.int/docu/pr/2002/p02-127e.htm> (18. 6. 2008.)

63 <http://www.nato.int/docu/speech/2005/s050301a.htm> (18. 6. 2008.)

imaju također iste pozicije što se tiče generala Gotovine.” Glasnogovornik NATO-a 2. prosinca 2005. još jednom navodi važnost uhićenja generala Gotovine kao i NAC u Završnom priopćenju od 8. prosinca 2005.⁶⁴ Međutim, istoga dana saznaje se za Gotovinino uhićenje, što je dakako pohvaljeno. Glasnogovornik NATO-a izjavljuje 26. siječnja 2006.: “Naravno u vezi s recentnim događajima, i.e., uhićenjem generala Gotovine povećao se interes u Hrvatskoj za NATO samite i potencijalan pristup u NATO-u.”⁶⁵ Glavni tajnik to potvrđuje tijekom sastanka NAC-a u Bruxellesu 30. siječnja 2006. na kojem je prisustvovao premijer Ivo Sanader.⁶⁶ Oko 2005. godine sve se češće počinje koristiti termin zapadni Balkan umjesto termina jugoistočna Europa.⁶⁷

Općenito, posebne osvrte na Hrvatsku možemo čuti na bilateralnim susretima (glavni tajnik u Zagrebu 26. svibnja 2004.,⁶⁸ Stjepan Mesić u Bruxellesu 1. ožujka 2005.⁶⁹ i 6. prosinca 2006. u Zagrebu,⁷⁰ Ivo Sanader u Bruxellesu 30. siječnja 2006.⁷¹). Tada se daju posebni osvrti na napredak Hrvatske, pohvale su mnogobrojne. Glavni tajnik objašnjava kako još valja poboljšati suradnju s haškim sudom (posebno u vezi s Gotovinom) i povratkom izbjeglica te nastaviti s regionalnom suradnjom. Reforme su i dalje u tijeku i nedovršene, poput reforme pravosuđa, kao i reforme vojske koju valja organizacijski restrukturirati, čije bivše časnike treba osposobiti za civilnu službu, modernizirati opremu.

Dok se Hrvatska još mora na neki način dokazati te ispuniti određene uvjete kako bi ušla u NATO, uključuje se u NATO-ve akcije. U veljači 2003. Hrvatska šalje svoje prve vojnike u misiju ISAF u Afganistan. U službenim dokumentima nismo naišli na spomen uključenja Hrvatske u NATO pod pokroviteljstvom UN-a. Međutim, na konferenciji za novinare glavnog tajnika koju je održao zajedno s predsjednikom Mesićem u ožujku 2003. glavni tajnik je istaknuo: “I poznajemo Hrvatsku kao zemlju koja bi

64 <http://www.nato.int/docu/pr/2005/p05-158e.htm>, <http://www.nato.int/docu/speech/2005/s051212a.htm> (18. 6. 2008.)

65 <http://www.nato.int/docu/speech/2006/s060126a.htm> (18. 6. 2008.)

66 <http://www.nato.int/docu/speech/2006/s060130a.htm>,
<http://www.nato.int/docu/speech/2006/s060130b.htm> (18. 6. 2008.)

67 Primjerice u Završnom izvješću NAC-a 8. lipnja 2006., <http://www.nato.int/docu/pr/2006/p06-064e.htm> (18. 6. 2008.)

68 <http://www.nato.int/docu/speech/2004/s040526a.htm> (18. 6. 2008.)

69 <http://www.nato.int/docu/speech/2005/s050301a.htm> (18. 6. 2008.)

70 <http://www.nato.int/docu/speech/2006/s061206a.htm> (18. 6. 2008.)

71 <http://www.nato.int/docu/speech/2006/s060130a.htm>,
<http://www.nato.int/docu/speech/2006/s060130b.htm> (18. 6. 2008.)

trebala biti pohvaljena zbog sudjelovanja u ISAF-u, zbog njezine podrške KFOR-u i SFOR-u koji se sada zove EUFOR na Balkanu, drugim riječi zbog njezina uključenja u NATO-ve operacije pod mandatom UN-a. To je vrlo važan element te pohvaljujemo i pozdravljamo Hrvatsku zbog toga. Hvala vam puno, doista”,⁷² a u siječnju 2006. s predsjednikom vlade Ivom Sanaderom: “To se uvelike cijeni u NATO-u, uvelike se cijeni povećana podrška, snažna podrška, aktivna podrška u KFOR-u i na Kosovu, kao i hrvatsko sudjelovanje u ISAF-ovim misijama u Afganistanu. Nitko neće biti iznenađen zbog važnosti koju dajemo uspjehu misije i operacija, ISAF-a u Afganistanu.”⁷³ Jedan od plodova Jadranske povelje upravo je Multinacionalni medicinski tim sastavljen od 12 članove iz Hrvatske, Albanije i Makedonije koji djeluje u sklopu ISAF-ove misije u Afganistanu od 2005.

No važno je naglasiti kako je Hrvatska tijekom toga razdoblja pridružena MAP procesu. Često je u dokumentima spomenuta zajedno s Albanijom i Makedonijom (u MAP procesu od 1999.) kao dio paketa pod nazivom MAP zemlje. S obzirom na iste ciljeve u svibnju 2003. potpisuju sa SAD-om Američko-jadransku povelju po uzoru na Američko-baltičku povelju iz 1998. Nije riječ o suradnji s NATO-om već samo sa SAD-om čija je uloga unutar NATO-a neosporna. Riječ je o važnoj suradnji jer potiče, podržava i usmjerava integracijske reforme i procese država kandidatkinja. Na samitu u Madridu u lipnju 2003. godine NATO obrazlaže svoju politiku “otvorenih vrata” na primjeru MAP država. Završeno priopćenje NAC-a od 3. lipnja navodi: “Vrata NATO-a ostaju otvorena. Podržavamo Albaniju, bivšu jugoslavensku Republiku Makedoniju i Hrvatsku na njihovim ustrajnim naporima u reformama i ostvarenju regionalne suradnje. Te zemlje trebaju nastojati provesti velike reforme na političkom, gospodarskom i obrambenom polju, kao i ostale reforme koje su označene kroz MAP proces kako bi napredovale s kandidaturom. Želimo im da uspiju te ćemo nastaviti i podržavati i pomagati im u njihovu trudu na provođenju reformi.”⁷⁴

U većini budućih govora NATO neprestano podržava Hrvatsku, kao i ostale zemlje MAP-a u reformama, kao što je slučaj na samitu u Istanbulu u lipnju 2004.,⁷⁵ u Završnom priopćenju NAC-a u Bruxellesu 9. prosinca 2004.,⁷⁶

72 <http://www.nato.int/docu/speech/2005/s050301a.htm> (18. 6. 2008.)

73 <http://www.nato.int/docu/speech/2006/s060130b.htm> (18. 6. 2008.)

74 <http://www.nato.int/docu/pr/2003/p03-059e.htm> (18. 6. 2008.)

75 <http://www.nato.int/docu/pr/2004/p04-096e.htm> (18. 6. 2008.)

76 <http://www.nato.int/docu/pr/2004/p04-170e.htm> (18. 6. 2008.)

u Deklaraciji sa samita u Rigi 2006.⁷⁷ U završnom priopćenju NAC-a od 7. prosinca 2007.⁷⁸ tvrdi se: "Ponovno tvrdimo da NATO ostaje otvoren novim europskim članicama prema članku 10. Sjevernoatlantskog sporazuma. Prepoznajemo velik trud u provođenju reformi koje su tri zemlje uključene u MAP – Albanija, Hrvatska i bivša Jugoslavenska Republika Makedonija – napravile te ih bodrimo da intenziviraju pojedinačne napore. Na samitu u Bukureštu naši čelnici država i vlada namjeravaju pozvati one zemlje koje će zadovoljiti NATO-vim standardima i koje su sposobne i željne dati svoj doprinos u euroatlantskoj sigurnosti i stabilnosti." Na samitu u Bukureštu Hrvatska i Albanija dobile su pozivnice za NATO.

ZAKLJUČAK

On-line dokumenti NATO-a otkrivaju odnose između Republike Hrvatske i NATO-a od 1991. do 2008. godine koji su podijeljeni u dva razdoblja: 1991.–1999. i 2000.–2008. Tijekom prvoga razdoblja Hrvatska zauzima neprimjetno mjesto, slika o njoj prilično je neutralna. Uglavnom se spominje kao zemljopisna oznaka. NATO-va pažnja usmjerava se prije svega na Bosnu i Hercegovinu zbog rata, kasnije zbog mira. Hrvatska je važna prije svega u okviru provedbe mirovnog sporazuma u Bosni i Hercegovini, općenito zbog uspostave mira, stabilnosti i pomirenja u regiji.

Nakon pobjede šesteročlane koalicije na izborima 2000. godine pogled NATO-a na Hrvatsku bitno se promijenio. Ti su izbori zapravo jedini događaj hrvatskoga političkog života koji je ne samo dobio pozornost NATO-a već i bitno utjecao na odnose između Hrvatske i NATO-a. Naime, tada su Hrvatskoj otvorena vrata na putu prema NATO-u. Već u proljeće 2000. Hrvatska postaje članica EAPC i PFP, kasnije se pridružuje MAP procesu 2002., te konačno dobije pozivnicu za članstvo 2008. godine. Dinamika odnosa tada je ubrzana usprkos bijegu generala Gotovine.

Poveznica između Hrvatske i NATO-a s jedne strane i politike s druge strane čini se jasnom. Naime, svojevrsno ignoriranje Hrvatske do izbora 2000. nakon kojih slijede brojne pohvale zbog demokratizacije te intenzifikacija odnosa, ali i kasnije bez spomena na političku situaciju to i dokazuje. Dokumenti NATO-a su prije svega političke

---

77 <http://www.nato.int/docu/pr/2006/p06-150e.htm> (18. 6. 2008.)

78 <http://www.nato.int/docu/pr/2007/p07-130e.html> (18. 6. 2008.)

naravi. Njihova je namjera slati političke poruke kako bi se upravljalo stvarnošću, a ne o njoj izvijestiti. Stoga ne čudi što se “Oluja” ili izbori 2003. i 2007. godine ne spominju. Ta stvarnost je regija suočena s ratom i agresijom, koju su često drugačije nazivali: Jugoslavija, bivša Jugoslavija, zatim jugoistočna Europa i Balkan, napokon zapadni Balkan. No stvarnost je i želja za članstvom u NATO. Tada je Hrvatska povezana s drugim, internim stručnim nazivom – MAP zemlja. A od 1. travnja 2009. postala je dio savezničkih zemalja.

Ti dokumenti nikako ne omogućuju sigurnu i pouzdanu rekonstrukciju povijesti odnosa između Hrvatske i NATO-a, već prije svega odnos NATO-a prema Hrvatskoj. Naravno, to vrijedi samo za spomenute dokumente. Kada bi se u obzir uzeli drugi NATO-vi dokumenti, primjerice izvještaji raznih odbora ili povjerenstava, zaključci bi sigurno bili drukčiji. No, to bi mogla biti tema drugog rada.